

באר הגולה

ב שם נסם רבינו
שנ"ט והגהות מיימוני
נשם הרקמ.
ג טור לדעמו.

חדשים בין לבנים בין צבועים בין של צמר בין של פשתן אסור ללבוש בשבת זה: (לב) (ואנו
מתמירין מר"ח ואילך): ז ב (לג) יש אומרים שאסור לתקן בגדים חדשים ומנעלים חדשים
בשבת זה: (לד) ויש להחמיר בזה מראש חודש: הגה (לה) וה"ה לאסור לקטמן (לו) וכן אומן ישראל אסור

ביאורי הגר"א

נסיס גאון מלשון או צמתי או צערז ומין שהשמי
אסור כ"ש תיקון נגדים. טור. וסברא הראשונה ס"ל
דהירושלמי אזיל לשיטתיה דאמר שם בפרק במרה
הלכה ט' נפוצי נהגין חדשה טבריא נהגן שנתה
חזרין רבנן דטבריא למנהג כרבנן דלפורי אבל אנן
קי"ל נגמרא כמ"ד שנתה ולסברא האחרונה י"ל
דאע"ג דמדינא מותר כיון דנהגו אסור כמ"ש
ושם נשייא דנהגין כו' א"ר חנינא כל הדברים
מנהג כו' וע' מ"ש נשייא ומה נחפשו המנהג
מ"ש נהג"ה לאסור מר"ח הכיבוס ושאר דברים:

הכל אסור וע"ל ס"ג דאף כלי פשתן וכיבוס שלנו אסור
מדינא: (לב) ואנו. כמ"ש נס"ג דאף
כיבוס נוהגין אסור כ"ש בחדשים לאסור במקום שמוחר
כיבוס: (לג) י"א כו'. כ"ש מכיבוס לאסור
אפילו להניח: (לד) ויש להחמיר כו'. ר"ל
אע"ג דכיבוס אינו אסור אלא בשנת זו ואפילו מנהג ליחא
לדעת הש"ע כאן יש לאסור כמ"ש בירושלמי פ"ד דפסחים
הלכה א' ופ"א דתענית הלכה ו' אר"ז נשייא דנהגין
דלא למשתייא מן דאז עליל מנהגא שז פסקה אנן שתייה
מא טעמא כי השמות יורקון טו' ע"ש ופי' רבנו

ברכת אליהו

(לג) כ"ש מכיבוס דאסור אפילו לכבס ע"מ להניח. כנ"ל
בס"ג וכמ"ש בסק"י. [וועצם האיסור ילפינן משתי, וע"ל
ס"ק ל"ד, ל"ז].

(לד) ר"ל אע"ג דכיבוס אינו אסור אלא בשבת זו ולא
מר"ח. דרך לדעת הרמ"א נוהגין להחמיר מר"ח כמ"ש בס"ג.
אבל לדעת השו"ע כאן אפילו מנהג ליתא להחמיר מר"ח.
מ"מ כאן יש לאסור מר"ח. כמ"ש בירושלמי פ"ד דפסחים
ה"א ופ"א דתענית ה"ו: א"ר זעירה נשייא דנהגין דלא
למישתייא מן דאב עליל (מנהגא) [מנהג] (מר"ח אב ואילך
מנהג — קרבן העדה) שבו פסקה אבן שתייה (בחדש אב פסקה
אבן שתייה והיא האבן שממנו הושחת העולם והיה מונח
בבית קדשי הקדשים — קרבן העדה) (מאי) [מה] טעמא
(כלומר מנא לן — קרבן העדה) כי השתות יורסון (תהילים
יא, ג) (ש"מ שבחורבן בית המקדש השתות נהרסו — קרבן
העדה) וכו'. ע"ש. [שהירושלמי סיים: מכיון שנהגו בהן
אבותיכם באיסור אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש]. וכתב
הטור שפירש רבי' ניסים גאון מלשון או בשתי או בערב
(ויקרא יג, מח) וכיון שהשתי אסור כ"ש תיקון בגדים חדשים
וראוי להחמיר בזה מר"ח דהיינו נמי בכלל מיעוט שמחה.
וסברא הראשונה — שאינה אוסרת מר"ח — ס"ל
דהירושלמי אזיל לשיטתיה. דאמר שם בפרק בתרא ה"ט
[בפנינו: ה"ו]: צפוראיי נהגין חדשה (כל חודש אב נהגו
באיסור כיבוס — קרבן העדה) טיבריא נהגי (אנשי טבריא
נוהגין — פנ"מ) שבתה (אינו נוהגין איסור אלא בשבוע שחל
ט"ב בתוכה — קרבן העדה) חזרין רבנן דטיבריא למנהג
כרבנן דציפורי (וחזרו רבנן דטבריא להחמיר לנהוג כרבנן
דציפורי — פנ"מ). ולכן גם לענין שתי כתב הירושלמי
שהמנהג הוא מר"ח. אבל אנן קיי"ל בגמ' כמ"ד שבתה.
[דאיתא בתענית כט ב: ונוהג אבל מר"ח ועד התענית דברי
ר"מ ר' יהודה אומר כל החדש כולו אסור רשב"ג אומר אינו
אסור אלא אותה שבת בלבד וכו'] אמר רבא הלכה כרשב"ג.
ודברי הירושלמי שאסור כל החודש הוא כר' יהודה. אבל אנן
קיי"ל כרשב"ג דאין איסור אלא בשבוע שחל בו ת"ב. ולכן גם
לענין תיקון בגדים ס"ל לדעה הראשונה שאסור רק בשבוע

ר"ל דבכלי פשתן דוקא חדשים לבנים אסור ללבוש, וכלי צמר
חדשים אף צבועים אסור. ואנן לא קיי"ל בירושלמי בהא —
דבשאר מינים אסור אף בצבועים. דלדידן אף של שאר מינים
אין אסור אלא בלבנים, דהרי קיי"ל כגמ' דידן כר' אליעזר בר'
שמעון — משום דרבא ס"ל כוותיה, וכנ"ל — שאסור רק
בחדשים לבנים אבל צבועים שרי בכל המינים. מ"מ למדין
מהירושלמי דבחדשים לבנים אין חילוק בין פשתן לשאר
מינים. [וכוזה פסקינן בירושלמי דבלבנים חדשים אסור כל ל'
ואיכא בהם משום גיהוץ. ודוקא בישנים איתא בתענית כט ב
דכלי פשתן אין בהם משום גיהוץ. והוי ככיבוס שלנו, ושרי
באבל תוך ל' או תוך ז' כשתכפוהו אביליו חדשים אף של
פשתן אם לבנים חשוב גיהוץ ואסור אף תוך ל' וא"כ בצבועים
חדשים אסור עכ"פ תוך ז' וכן בשבוע של ט"ב דלא גרע
מכיבוס שלהם וכמ"ש רבינו למעלה — ד"א]. ואמרין
בפסחים קט א: חייב אדם לשמח בנוי ובני ביתו ברגל וכו'
במה משמחם כו' ונשים במאי תני רב יוסף בבבלי בבגדי
צבעונים בא"י בבגדי פשתן מגוהצין. אלמא דבכלי פשתן אית
בהון גיהוץ. והיינו בחדשים. ומ"ש בתענית שם, כלי פשתן
אין בהם משום גיהוץ, היינו בישנים לפי שזיעה אינה יוצאת
מהם. וכל החילוקים שאמרו כמ"ק כג א לגבי אבל הם בבגדי
פשתן ישנים, אבל בחדשים הכל אסור, וע"ל ס"ג דאף כלי
פשתן וכיבוס שלנו אסור מדינא. [והיינו שהאיסור בלבישה
הוא כמו בכיבוס, דמ"ש דדוקא בכלי פשתן חדשים אסור,
היינו לענין עצם הגיהוץ לגבי אבל תוך ל', אבל לענין שבוע
שחל בו ת"ב אף ישנים אסור ללבוש גם כשהם מכובסין
בכיבוס שלנו בלא גיהוץ וכמ"ש בסקט"ז, ועיין מ"א סק"כ].
(לב) כמ"ש בס"ג דאף כיבוס שלנו נוהגין איסור מר"ח. כ"ש
בחדשים דאסור במקום שמוחר בכיבוס. [דלת"ק ורבי —
במ"ק כג א הנ"ל בסקל"א — דאסור בחדשים צבועים כל ל',
ובלבנים אף לר' אליעזר בר' שמעון אסור כל ל', אף שכיבוס
שלנו מותר. כ"ש לענין ר"ח ואילך — שאז נוהגין איסור
כיבוס — אעכו"כ שנחמיר מללבוש כלים חדשים. וכבר כת'
בסקל"א, דבכיבוס אף ר' אליעזר בר' שמעון מודה דאין
חילוק בין לבנים לצבועים" וכו', בחדשים הכל אסור"ל].

לעשותן לאחרים בין בשכר בין בחנם (תה"ד וצ"י) (לז) ונהגו להקל בזה אבל אם ידוע ומפורסם שהמלאכה של הנכרי שרי (תה"ד) וכן נהגו לתת לאומנים נכרים לתקן כלים חדשים חוץ זמן זה כדי שיהיו מוכנים לאחר התענית ומיהו טוב למעט בזה במקום דאפשר דלא עדיף משאר משא ומתן דממעטינן: ח ד נשי דנהיגי דלא למושתי (פירוש באר הגולה ד שם שם הירושלמי פ"ד דפסחים ושם נתן טעם שבו פסקה אבן שמה והטעם כי השמות יהרסון.

ביאורי הגר"א

בתיקון בגדים על דברי ה"ה וגם נהגו להקל בלא"ה וכן כו' אלא משום מו"מ ואין זה כדאי לדחות דברי הגאון והטור שלמד ק"ו משתי ועוד שאסור מטעם כיבוס כמש"ל וכן במרדכי כתב כל הג' טעמים ח"ל אע"פ שאמרו כלי פשתן אין בהן משום גיהוץ אסור כו' ורשנ"ט כתב ופסק דה"ה כלים חדשים דאסור ללבושן ואסור לתקן ולהניח ויירושלמי פרק מקום שנהגו הני נשי דנהיגי כו' וכיון דהשתי אסור כ"ש תיקון בגדים וראוי להחמיר בזה אפי' מר"ם דבפרק החולץ מניא קודם הזמן הזה כו' והיינו מר"ם אז ה"ה לתיקון בגדים חדשים דהוא נמי בכלל מיעוט שמחה ח"ש בין בשכר בין בחנם של"ת משום משא ומתן וא"כ בחנם מותר אלא משום טעם דירושלמי ואפי' בחנם אסור וכ' ונהגו

(לה) וה"ה כו'. כמ"ש בכיבוס דאפילו להניחן אסור: (לז) וכן אומן כו'. כמש"ל בס"ה: (לז) ונהגו כו' אבל כו' וכן כו'. שנת"ה התיר לעצמות לבנם בגדי נכרים שאסור הוא משום שמחה משא"כ בשל נכרי רק משום מראית העין אסור אם אינו מפורסם שהוא של נכרי כמ"ש בתוספתא דצ"מ פ"ה לענין ריבית ונכרי שאמר לישראל הילך שכרך והלוה מעותי צריכת מותר אבל אסור מפני מראית העין כו' ישראל שנעשה לו לנכרי אפוטרופוס או סנטר מותר ללוות הימנו צריכת ר"ל מן הישראל מפני שהוא מפורסם וחלק עליו צנ"י ע"פ הירושלמי כמ"ש בס"ה וצ"מ ס"ק ג' כ' ולפי טעם הירושלמי מנ"ל ללמוד תיקון בגדים חדשים דלמא דוקא שתי אסור משום אבן שמה אבל שאר תיקונים שרי ועפ"י כתב כאן לסמוך

ברכת אליהו

לא מהני וכו'. וחלק עליו בב"י וס"ל דבכל גווני אסור. וביסס דבריו ע"פ הירושלמי כמ"ש בס"ה. [שבסק"ל הבאנו דברי הירושלמי בתענית פ"ד ה"ו: הדין קצרה אסיר ליה למיעבד עבידתא. וסיים הב"י: משמע דבכל גווני קאמר ל"ש דישאל ל"ש דעו"ג. ובסקל"ד הבאנו שהמקור לאסור תיקון בגדים הוא עפ"י הירושלמי בפ"ד דפסחים ה"א ובפ"א דתענית ה"ו: נשייא דנהגן דלא למשתייא מן דאב עליל מנהג שבו פסקה אבן שתיה. וכת' שם שהטור פ"י בשם רבינו ניסים, מלשון או בשתי"א או בערב וכיון שהשתי אסור כ"ש תיקון בגדים חדשים]. ובד"מ ס"ק (ג) [ד] כתב ע"ז: ולפי טעם הירושלמי זה צ"ע דמנ"ל ללמוד דכ"ש תקון בגדים חדשים אסור דילמא דוקא שתי אסור (משום) [מטעם] אבן שתייא אבל שאר תקונים שרי. ועפ"י כתב כאן הרמ"א לסמוך בתיקון בגדים על דברי התה"ד — שהרי מצד הדין יש להתיר בתיקון בגדים אף לעצמו לכן עכ"פ בשל נכרים אפשר לסמוך על דבר שהוא ידוע שהוא של נכרים. וגם נהגו להקל בלא"ה — כשאינו ידוע שהוא של נכרי. וכן כתב הרמ"א שנהגו לתת לאומנים נכרים לתקן. אף בכיבוס אסור בכה"ג. מ"מ בתיקון בגדים יש להקל, וכפי שכת' הד"מ לחלק בין עשיית שתי לתיקון בגדים, וזהו שהקיל הרמ"א בזה. אלא שכתב שטוב למעט בזה במקום דאפשר משום מו"מ, וכמו שסיים הרמ"א: דלא עדיף משאר מו"מ דממעטינן. וכל דבריו של הד"מ אין זה כדאי לדחות דברי הגאון והטור דס"ל דתיקון בגדים חמור מעשיית שתי. (שלמד) [שלמדו] ק"ו משתי. ועוד שאסור מטעם כיבוס וכמש"ל בשם הירושלמי שאסור. וכנ"ל בס"ה ובסק"ל. וכן במרדכי סוף מסכת תענית ריש הל' ת"ב סימנים תרל"ב — תרל"ג כתב כל הג' טעמים וז"ל: אע"פ שאמרו כלי פשתן אין בהם משום גיהוץ אסור ללבושן בשבת שחל ט"ב להיות בתוכה ותלמודא מסיק הכא ובכתובות גיהוץ שלנו ככיבוס שלהם ופירש"י בכתובות סוף פ"ק מפני שהיה

שחל בו ט"ב]. ולסברא האחרונה שמחמירה מר"ח, י"ל דאע"ג דמדינא מותר, דהרי בגמ' דידן פסקינן כרשב"ג, מ"מ כיון דנהגו איסור מר"ח אסור מחמת המנהג. כמ"ש בירושלמי דתענית פ"א ה"ו ובפסחים שם: נשייא דנהגן וכו' א"ר חיינא כל הדברים מנהג (מה שכבר נהגו אין מבטלין מנהגם — פנ"מ) וכו'. והירושלמי שם ושם מונה דברים אחדים שנהגו ושאינן לבטל המנהג. הרי שיש לאסור כפי המנהג. ועיי' מ"ש בסי"א שנפסק: כל מי שאוכל בשר במקום שנוהגים בו איסור פורץ גדר הוא. ועמ"ש בסקמ"ח דהרי בגדר דברים המותרים ואחרים נהגו בהם איסור הרי פורץ גדר. וכת' שם המקורות לזה, ומזה נתפשט המנהג מ"ש בהג"ה ס"ג לאסור מר"ח הכיבוס. וכן לענין שאר דברים כתב הרמ"א בסימן זה שנוהגים איסור מר"ח.

(לה) כמ"ש בס"ג בכיבוס דאפילו לכבסן ולהניחן אסור וכמש"ש בסק"י.

(לז) כמש"ל בס"ה וכמש"ש בסק"ל מהירושלמי שכובס אסור לו לעשות מלאכה בשבוע שחל בו ת"ב.

(לז) שבתה"ד תשובה קנ"ב התיר לעצמות לבכס בגדי נכרים, וטעמו שכל האיסור לספר ולכבס בשבוע זה הוא משום שצריך למעט בשמחה משא"כ בשל נכרים לא שייך טעם זה. ושם כתב שמצד הדין מותר ורק משום מראית העין נטה לאסור אם אינו מפורסם שהוא של נכרים. כמ"ש בתוספתא דב"מ פ"ה ה"ח — לענין רבית — ונכרי שאמר לישראל הילך שכרך והלוה מעותי ברבית מותר אבל אסור מפני מראית העין כו' ישראל שנעשה לו לנכרי אפוטרופוס או סנטר מותר ללוות הימנו ברבית. ור"ל שמותר ללוות מן הישראל שהוא אפוטרופוס או סנטר של הנכרי. מפני שהוא מפורסם שהממון הוא של הנכרי. וסיים שם התה"ד: משמע דאם היה בסתם בעל חנות לרבים אסור משום מראית העין וא"כ בנידון דידן נמי אם היתה כובסת לרבים למולים וערלים

באר הגולה

לסדר ולערך המוטין שהולכין לאורכו של צד והוא מלשון או נשמי או נערב) עמרא מדעייל אב מנהגא: (לח)
 (ונוהגין שלא לקדש הללנה עד אחר ט' נצח) (מהרי"ל ודעת עצמו): ט' ה' (לט) יש נוהגים שלא לאכול
 בשר ושלא לשתות יין בשבת זו: (מ) (ומומר בחומץ של יין) (אגודה ומהרי"ל) (מא) ויש שמוסיפין
 הרמז"ס נפ"ח. ו' שס ונשם הרמז"ן.

ביאורי הגר"א

נשי שהיא מלאכתן כמ"ש נכתובות וכל השמעתא
 דירושלמי שם הכל נמלאכה ע"ש אצל עיקר הטעם
 הוא כמ"ש בספ"ג דצ"צ מניא אר"י בן אלישע מיום
 שחרב ביה"מ דין הוא שנגזור כו' אלא אין כו'
 ונהגו בימים אלו שאפשר לעמוד בזמן מועט
 ומתני' אס' נסעודת עט"ז והוסיפו על עצמן:
 (מ) ומותר. דאין אסור אלא משום נדר כמ"ש נפ"ד

להקל כנ"ל דאין ללמוד משם אצל לעטס הכיבוס אין
 להקל כמ"ש ל: (לח) ונוהגין. כמ"ש ל' נפ"י
 מכ"ו ס"ז: (לט) יש נוהגין כו' ויש
 שמוסיפין. ש"ג דירושלמי הנ"ל דלא למשתי
 חמרא ולמיכל נשרא וע' דה"ג וכו' הג' בלקוט סי'
 מרנ"ג ותלוי בפלוגתא הנ"ל דס"ז אצל הג'
 ראשונה היא עיקר וכמ"ש הגאון ולכן אמר הני

ברכת אליהו

בבדיחותא דתנן (תענית כו ב) משנכנס אב ממעטין בשמחה.
 וכ"ה הגי' של הירושלמי בילקוט תהילים סימן תרנ"ג. [ושם
 הגירסא: דלא למשתי יין]. ולא הוזכר שם: ולמיכל בשרא.
 וכן הבאנו בסקל"ג בשם המרדכי שכתב: י"ג דלא לישתי
 חמרא. ותלוי בפלוגתא הנ"ל דס"ז הנ"ל בסקל"ד. [שבס"ז
 המחבר הביא ב' דעות בנוגע לתקן בגדים: דעת הרשב"ט
 שהוכחה בטור שרק בשבוע שחל בו ת"ב אסור, ודעת הטור
 עצמו שיש להחמיר מר"ח. וכת' שם בסקל"ד שהרשב"ט ס"ל
 שהירושלמי לשיטתו שחזור אנשי טבריא לנהוג כצפורי
 שאסור מר"ח. ולכן כתב הירושלמי שמנהג הנשים שלא
 לשתות יין משנכנס אב, אבל אנן פסקין כרשב"ג בש"ס דידן
 דס"ל שכל האיסור הוא רק בשבוע שחל בו ט"ב. והו"ה לגבי
 אכילת בשר ס"ל שאסור רק בשבוע שחל בו ת"ב. וזו דעת
 ה"ש נוהגים" שהביא המחבר. וה"ש שמוסיפין מר"ח, ס"ל
 כדעת הטור שם, וכנ"ל בסקל"ד דכיון שנהגו שלא לשתות יין
 וכמ"ש בירושלמי, קם המנהג לדינא שמר"ח אסור. אבל
 הגירסא הראשונה דגרסי בירושלמי, "דלא למשתיי מן דאב"
 — היא עיקר, וכמ"ש הגאון רבינו נסים שהוא מלשון, "שתי"
 וכנ"ל בסקל"ד. ולכן אמר בירושלמי, "הני נשי" — שהטויה
 שתי וערב היא מלאכתן. כמ"ש בכתובות נט ב במשנה שעשית
 צמר זו מלאכה שאשה חייבת לעשות לבעלה. ואילו לגירסא
 ולפי' שהירושלמי מדבר על שתיית יין לא הו"ל למימר
 "נשי". וכל השמעתא דירושלמי שם הכל במלאכה ע"ש.
 [שמזכיר שם המנהג שלא לעשות מלאכה במוצאי שבת ובשני
 ובחמישי ועוד]. אבל עיקר הטעם, שלא לאכול בשר ושלא
 לשתות יין, הוא כמ"ש בספ"ג דב"ב ס' ב: תניא אמר ר'
 ישמעאל בן אלישע מיום שחרב בית המקדש דין הוא שנגזור
 על עצמנו שלא לאכול בשר ולא לשתות יין אלא אין גוזרין
 גזרה על הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה וכו'. ואמנם
 לא גזרו על הצבור לעולם מפני שאינם יכולים לעמוד בה,
 אבל נהגו בימים אלו — בשבוע שחל בו ט"ב או מר"ח אב
 — שאפשר לעמוד בגזרה זו בזמן מועט. ומתני' בתענית כו ב
 אסרה לאכול בשר ולשתות יין בסעודת ערב ט"ב. [והיינו ג"כ
 מטעם הגמ' דב"ב הנ"ל — ד"א]. והוסיפו על עצמן שלא
 לאכול ולשתות בשבוע שחל בו ט"ב, ויש שהוסיפו מר"ח.
 (מ) דאין אסור לשתות יין אלא משום נדר כמ"ש בפ"ד
 דפסחים נ ב שמנהג הוי כמו נדר. דאיתא שם: בני ביישן נהוג
 דלא הוו אזלין מצור לצידון במעלי שבתא אתו בנייהו קמיה

להם סממנים טובים י"מ גיהוץ שלנו בלא כיבוס ול"נ דא"כ
 גיהוץ שלהם נמי ואמאי נקט שלנו: ונהגו אבותינו [אפילו]
 בכיבוס שלנו לאסור בשבת שחל ט"ב להיות בתוכה ורשב"ט
 כתב ופסק דהו"ה כלים חדשים דאסור ללבושן ואסור לתקן
 ולהניח ובירושלמי פרק מקום שנהגו הני נשי דנהיגי דלא
 למשתי מדעייל אב מנהגא ויש גורסין דלא לישתי חמרא אבל
 רבינו ניסים גאון לא גריס חמרא אלא עמרא ופי' לשון בשתי
 או בערב וכיון דהשתי אסור כ"ש תיקון בגדים וראוי להחמיר
 בזה אפי' מר"ח (דבפרק) [בפרק] החולץ תניא קודם הזמן הזה
 העם ממעטין בעסקיהם מלישא וליתן מלבנות ולנטוע ואית
 דמוקי לה בקודם שבת וקודם והיינו מר"ח אב והו"ה לתיקון
 בגדים חדשים דהוא נמי בכלל מיעוט שמחה, עכ"ל המרדכי.
 הרי שהמרדכי כתב לאסור מג' טעמים: א) דלא גרע מכיבוס.
 (ב) ק"ו משתי. ג) דחשיב כמשא ומתן. וזהו שכתב הרמ"א
 בשם תה"ד: אסור לעשותן לאחרים בין בשכר בין בחנם.
 והיינו שלא תימא שעיקר הטעם משום משא ומתן וא"כ רק
 בשכר אסור ובחנם מותר, אלא משום טעם דירושלמי — ק"ו
 משתי — ואפי' בחנם אסור. וכתב ע"ז הרמ"א: ונהגו להקל
 בזה. והיינו בחנם שהרמ"א לשיטתו כנ"ל דאין ללמוד משם,
 וכמ"ש בד"מ דאיכא למיפרך, דלמא דוקא שתי וכו'. ולדינא
 אע"ג שלרמ"א הטעם של שתי הופרך, אבל לטעם הכיבוס אין
 להקל כמ"ש ל' דלא גרע מכיבוס, וככיבוס הירושלמי אסור
 כנ"ל. [נובחה"ל ד"ה ונהגו כתב: ובביאור הגר"א מפקפק בזה
 דאף דאין ללמוד תיקון בגדים מהא דירושלמי כמ"ש הד"מ
 מ"מ מטעם דהוא דומה עכ"פ לכיבוס אין להקל וכן מש"כ
 אבל אם ידוע ומפורסם וכו' בכל זה יש לפקפק מטעם כיבוס
 וכן במש"כ וכן נהגו לתת לאומן נכרים וכו' על הכל ציין
 הגר"א ומשמע דדעתו להחמיר בזה ונ"ל פשוט דאין להחמיר
 כי אם בשבוע שחל ט"ב ולא קודם דבכיבוס גופא אינו אלא
 מנהגא וכיון דנהגו להקל בזה תו אין להחמיר].
 (לח) כמ"ש ל' סימן תכ"ו ס"ב ברמ"א: אין מקדשין הלבנה
 קודם ת"ב וכו'. ועמ"ש"ש בסק"ג דבעינן שיהי' בשמחה.
 (לט) ש"ג בירושלמי דפסחים פ"ד ה"א ובפ"א דתענית ה"ו
 הנ"ל בסקל"ז: נשייא דנהגא דלא למשתיי חמרא ולמיכל
 בשרא מן דאב עליל מנהג וכו'. ועיין בהלכות גדולות סימן
 י"ח הל' ת"ב ותעניות, שכתב: וכל האוכל בשר ושותה יין
 בת"ב עונותיו נחקקין על עצמותיו וכו' ולא מיבעיא ת"ב
 גופיה דאסור אלא מריש ירחא דאב נמי מיתבעי לשנויי

באר הגולה

ז שם וכח הכל בו
נשם ה"ר אשר מפני
שבו צוטל התמיד וגם
נכון היין.
ח כל בו.
ט מרדכי שם.
י מ"כ תשובה
אשכנזית.

מראש חודש עד התענית : ויש שמוסיפין מ"ז בתמוז: הגה (מב) ומלניעים מלאש חודש ואילך (כח) הסבין של שמיטה (ר' ירוחם נ"ח מ"ג והגהות מיימוני) שאין שומעין כ"א לצורך מטה כגון לחולה או שנת או מילה או פדיון הבן וכיוצא בו: י ח (מג) יש מי שאומר שהנהוגים שלא לאכול בשר בימים הנזכרים מותרים בתבשיל שנתבשל בו בשרט (מד) ואסורים בבשר עוף ובשר מלוח ויין תוססי (מה) ומותר לשתות יין הבדלה וברכת המזון: הגה (מו) ומהגין להחמיר שלא לשמות יין צרכת המזון ולא בהדלה (תשובת מהר"ל סי' ק"ו) [ט"ו] אלא נותנים למיטק ונמקס דליכא חינוך מותר בעצמו לשמות הדלה

ביאורי הגר"א

סי"א: (מא) ויש כו'. כמש"ל נפט"ז:
(מב) ומצניעים כו'. כמו בכיבוס דבטלי
כו': (מג) יש מי כו'. כמש"ל נדריים נ"ב
א': (מד) ואסורי' כו'. אף ע"ג דכל אלו
מותר אף במקום שאסור מדינא כמו בעט"ז מ"מ קבלו
אבותינו לאסור כל מיני בשר ועסי' מקנ"ז
ס"ז: (מה) ומותר כו'. דנכה"ג לא
קיבלו כמ"ש בהג"מ בפ"א מהלכ' תענית לענין
תענית דה"ל שאירע בהן זריה מילה ע"ש:
(מו) ונוהגין כו'. כיון דאפשר למטעמיה

דפסחים א"ל כבר קצלו כו' וכן ביירושלמי שם ופ"ד
דפסחים אעין דשטין הוו נמגדל זכעים אמתן
ושאלו לר"ח חזריהון דרבנן מהו מיעבד בהון
עבודה א"ל מכיון שנהגו אבותיכם באיסור א"ל
תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש כו' בני מיישא כו'
אמתן שאלון לרבי א"ל אבותינו נהגו שלא לפרש
זים הגדול אנו מה אנו א"ל מכיון שנהגו בהן
אבותיכם באיסור א"ל תשנו מנהג אבותיכם נוחי
נפש וכן כ"ז אסור לנו משום נדר. והנודר מן
היין מותר בחומץ כמ"ש נדריים נ"ד כר"י

אוצר החכמה

ברכת אליהו

בחומץ של יין, כמ"ש בהלכות נדרים ביור"ד סימן רט"ז
סי"א, וולכן מותר בחומץ של יין, ועמש"ש בס"ק כ"ו, כ"ז
וכאן בט"ז סק"ט.

(מא) [בדפוס השו"ע צויין ס"ק זה על מ"ש המחבר: ויש
שמוסיפין מר"ח עד התענית. וכתב הד"א שזו ט"ס, כי כבר
ביארנו בסק"ל דתלוי בפלוגתא דס"ז, אלא ציון ס"ק זה צ"ל
על מ"ש המחבר: ויש שמוסיפין מ"ז בתמוז]. כמש"ל
בסט"ז. [ששם נפסק: ויש מתענין מ"ז בתמוז עד ת"ב.
ועמש"ש בסק"ה].

(מב) כמו בכיבוס, דאיתא בתענית כט ב דבטלי קצרי. [והיינו
שאסור אפי' לכבס ולהניח אחר ט"ב וכנ"ל בס"ג וכמש"ש
בסק"י, וה"ל כאן אסור לשחוט אף להניח לאחר ת"ב. ונראה
דמהאי טעמא — כמו בכיבוס — אסור לשחוט גם עבור
נכרים. ועיין בנו"כ כאן מה שדנו בענין זה].

(מג) כמ"ש בנדרים נא ב, נב א :] הנודר מן הכשר מותר
ברוטב ובקיפה. והו"ה כאן האיסור הוא מטעם נדר וכנ"ל
בסק"מ, ולכן מותר בתבשיל שנתבשל בו בשר כמו שמותר
ברוטב ובקיפה. ועיין מ"א סק"ט ובאר היטב סק"ט.

(מד) אע"ג דכל אלו מותר אף במקום שאסור מדינא, כמו
בערב ט"ב, שאמרו בתענית ל' א: אבל אוכל הוא בשר מליח
ושותה יין מגתו. מ"מ קבלו אבותינו לאסור כל מיני בשר.
ועיין סימן תקנ"ב ס"ב, [שנפסק כן, וז"ל המחבר שם: אפי'
בשר מלוח שעברו עליו יותר משני ימים ולילה אחת ובשר
ועופות ודגים ויין מגתו דהיינו שאין לו יותר משלשה ימים
נהגו לאסור. ועיין מש"ש בס"ק ד', ה', משנה ברורה סק"ו
ושער הציון סקע"ב].

(מה) מו) טעם המתירים הוא משום דבכה"ג — דהוי דבר
מצוה — לא קיבלו עליהם לאסור, כמ"ש בהגמ"י בפ"א

דר' יוחנן אמרו לו אבהתיך אפשר להו אנן לא אפשר לן אמר
להו כבר קיבלו אבותיכם עליהם שנאמר שמע בני מוסר אביך
ואל תטוש תורת אמת (משלי א, ח). [וע"ל סקמ"ח מ"ש
מנדרים פא ב]. וכן ביירושלמי תענית פ"א ה"ו ופ"ד דפסחים
ה"א איתא [בפנינו בשינוי לשון קצת]: אעין דשטין הוו
במגדל צבעים (עצי ארז היה בכפר ששמו מגדל צבעיאי
שמשם קצץ יעקב ארזים לצורך המשכן והביאום למצרים
ואנשי מגדל צבעיאי נהגו בהם קדושה משום קדושת הארון
והמשכן שמתחלה נטעם אברהם לצורך המשכן כדאיתא
בב"ר — קרבן העדה) אתון ושאלון לר' חנניה חבריהון דרבנן
מהו מיעבד בהון עבודה (מי אמרינן כיון דנהגו בהן איסור
אסורין לעולם או דילמא אין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין
בו שהרי לקחו לצורך הארון והמשכן די והותר — קרבן
העדה) א"ל מכיון שנהגו אבותיכם באיסור אל תשנו מנהג
אבותיכם נוחי נפש וכו'. וביירושלמי דפסחים שם איתא
בהמשך הלשון: גלו ממקום למקום וביקשו לחזור בהן
(שהלכו ממקומן הראשון ונתיישבו במקום אחר שנוהגין בו
היתר מהו שיהו חייבין לנהוג באיסורן הראשון או מותרין
לחזור ממנו — קרבן העדה) ייבא כהדא (אתיא כהא — קרבן
העדה) דא"ר בא בני מיישא קיבלו עליהן שלא לפרש בים
הגדול (שם מקום והיו מתחלה דרים במקום אחר ונהגו שם
איסור שלא לפרש בים הגדול דלפעמים צריכין לחלל שבת
— קרבן העדה) אתון שאלון לרבי אמרינן ליה אבותינו נהגו
שלא לפרש בים הגדול אנו מה אנו (מי מחוייבין גם אנחנו
לנהוג איסור או לא — קרבן העדה) אמר להן מכיון שנהגו
בהן אבותיכם באיסור אל תשנו מנהג אבותיכם נוחי נפש. וכן
כ"ז — שתיית יין ואכילת בשר בימים אלו — אסורים לנו
משום נדר היות שנהגו אבותינו כן. והנודר מן היין מותר

חינא בר כהנא משמיה דשמואל כל זמן (שאינו) [שהוא] כשלמים
(שלא) שהה במלחו אלא שני ימים ולילה אחד כזמן אכילת שלמים

7 בגמ' דתענית — המובאת בפנים — לא מוזכר לענין אכילת
בשר עופות, כרם הגמ' אומרת שם: בשר מליח עד כמה אמר רב

באר הגולה

* (והא דליתא לעיל
סעיף ז' דאין עושין
סעודה אירוסין נלע"ד
לחלק דהכא סעודה
אירוסין מיירי באירוסין
של מלוא כגון שאין
לו אשה ויננים כמ"ש
כר"ן בשם רב האי והנילו הנ"י נס"י זה). כ הרשב"א בתשובה. ל טור בשם הרמב"ן. מ שם.

ובסעודת מלוא כגון מילה ופדין הבן וסיום מסכת וסעודת * אירוסין אוכלים נשר ושותים יין כל השייכים לסעודה אכל
יש לנמנע שלא להוסיף ובשבע שחל ט' באב נחמה אין לאכול נשר ולשתות יין רק מניין מזומנא חיה אפילו נערב ט"ז
שרי (מנהגים ומהרי"ל) (מז) ובלנד שלא יהיה בסעודה שמפסיק בה (ד"ע): יא כ (מח) כל מי שאוכל בשר
במקום שנהגים בו איסור פורץ גדר הוא וינשכנו נחש: (מט) (ומותר לשתות כל שכן אפילו של
דגש שקורין מע"ד): יב ז (נ) תספורת שבוע זה אחד ראשו ואחד כל שער שבו אסור:

ביאורי הגר"א

נספ"ג דנ"ב משום ניסוך היין ואע"פ שדחאס ר"י
דחויא בעלמא ועיקר הטעם משום שאין גוזרין כו'
כמ"ש תניא אר"י כו' כנ"ל: (נ) תספורת
כו'. כמו באכל דמשום אכילת אסורו כמ"ש נפ"ד
דינמות בין אכילת יסנה כו' ונמ"ש פ"ז תניא

לתינוק משא"כ בסעודת מלוא: (מז) ובלבד
כו'. דלא מדינא אסור כמ"ש בגמ': (מח) כל מי
כו'. כמ"ש ל' נס"ט וכמ"ש בסוף נדרים פ"א ז' דתניא
דנדרים כו' ופורץ גדר כו' כמ"ש נפ"ד דשבת ונפ"ז
דע"ז: (מט) ומותר כו'. דטעם האיסור כמ"ש

ברכת אליהו

כפר סכניא לרפאותו ולא הניחו ר' ישמעאל וא"ל ר' ישמעאל
אחי הנח לו וארפא ממנו ואני אביא מקרא מן התורה שהוא
מותר ולא הספיק לגמור את הדבר עד שיצתה נשמתו ומת
קרא עליו ר' ישמעאל אשריך בן דמא שגופך טהור ויצתה
נשמתך בטהרה (במותר — רש"י) ולא עברת על דברי חביריך
שהיו אומרים ופורץ גדר ישכנו נחש (עובר על דברי חכמים
ישכנו נחש — רש"י).

(מט) דטעם האיסור בשתיית יין הוא משום ניסוך היין שהיה
בבית המקדש, וכמ"ש בסוף פ"ג דב"ב משום ניסוך היין.
דאיתא שם ס ב: כשחבר הבית בשניה רבו פרושין בישראל
שלא לאכול בשר ושלא לשתות יין נטפל להן ר' יהושע אמר
להן בני מפני מה אי אתם אוכלין בשר ואין אתם שותין יין
אמרו לו נאכל בשר שממנו מקריבין ע"ג המזבח ועכשיו בטל
נשתה יין שמנסכין ע"ג המזבח ועכשיו בטל אמר להם א"כ
לחם לא נאכל שכבר בטלו מנחות אפשר בפירות פירות לא
נאכל שכבר בטלו בכורים אפשר בפירות אחרים מים לא
נשתה שכבר בטל ניסוך המים שתקו. ואע"פ שדחאס ר'
יהושע וכנ"ל, דיחויא בעלמא הוא. ולא שרצה לדחות לגמרי
את הדין, אלא באמת היו צריכים לנהוג כן, ועיקר הטעם
משום שאין גוזרין כו', כמ"ש: ש' תניא אמר ר' ישמעאל בן
אלישע מיום שחבר בית המקדש דין הוא שנגזור על עצמנו
שלא לאכול בשר ולא לשתות יין אלא אין גוזרין גזרה על
הצבור אא"כ רוב צבור יכולין לעמוד בה. ולכן על זמן מועט
שאפשר לגזור נהגו לא לשתות וכנ"ל בסקל"ט. וכ"ז בדבר
שהיה בבית המקדש, משא"כ שכן אפילו של דבש מותר מפני
שלא היה בבית המקדש.

(ג) כמו באכל שאסור כל שער שבו, דמשום אכילת אסור

מהל' תענית לענין תענית בה"ב שאירע בהן ברית מילה ע"ש.
וז"ל הגמ"ר שם ה"ה אות א': כשמתענים בשני ובחמישי אחר
החג ואפילו כל עשרת ימי תשובה ואירע ברית מילה מצוה
לאכול ואין צריך התרה אע"ג דדבר שאינו כ"א מנהג צריך
התרה כדמשמע בנדרים הכא אין צריך כי לא נהגו להתענות
בכה"ג וכו'. [וע"ל סקנ"ה].

ודעת הנהגין להחמיר שהביא הרמ"א ס"ל דכיון דאפשר
למטעמיה לתינוק חו אסור מחמת המנהג דהוי כנדר, כמ"ש ל'
בסק"מ, ולא חייב לשתות. משא"כ בסעודת מצוה שהזכיר
הגמ"ר שלא שייך לתת לתינוק.

(מז) דאז מדינא אסור. כמ"ש בגמ' דתענית ל א: הסועד ערב
ת"ב אם עתיד לסעוד סעודה אחרת מותר לאכול בשר ולשתות
יין ואם לאו אסור לאכול בשר ולשתות יין.

(מח) כמ"ש ל' בס"ט וכמ"ש בסוף נדרים פ"א ז' דתניא
מטעם מנהג אבותינו, וכמ"ש בסוף נדרים פ"א ז' דתניא
דברים המותרים ואחרים נהגו בהן איסור אי אתה רשאי לנהוג
בהם היתר כדי לבטלן משום שנאמר לא יחל דכרו (במדבר ל'
ג). ומ"ש המחבר, "פורץ גדר כו'" הוא כמ"ש בפרק י"ד דשבת
ובפ"ב דע"ז. [דאיתא בשבת ק"א: בר קשא (ממונה למלך
וישראל היה — רש"י) דפומבדיתא דטרקיה חיויא הוה
תליסר חמרי חיותא בפומבדיתא קרעינהו לכולהו ואישתכחו
טריפה הואי חדא בההוא גיסא דפומבדיתא עד דאזלי מייתי
לה אכלה אריה אמר להו אביי דילמא חיויא דרבנן טרקיה
דלית ליה אסותא (שעבר על נידוי חכמים ונחש הנושכו על כך
אין לו רפואה לפיכך לא נמצא לו רפואה — רש"י) דכתיב
ופורץ גדר ישכנו נחש (קהלת י ח). ובע"ז כז ב: מעשה בבן
דמא בן אחותו של ר' ישמעאל שהכישו נחש וכא יעקב איש

תקנ"ב סק"ה כתב הטעם שמצד הדין אין איסור לאכול בשר עופות
משום שאין בו שמחה. והמ"א כאן בסקכ"ח הביא שני הטעמים,
וז"ל: מי שא"א לו לאכול מאכלי חלב יאכל בשר עוף שלא היו
מקריבין ממנו קרבן וגם אין שמחה אלא בבשר בהמה.

ולחכי נקט כשלמים דבזמן אכילת שלמים אשכחן דאקרי בשר וכו'
טפי לא אשכחן דמקרי בשר שהטעם נפסל אחרי ב' ג' ימים —
רש"י. הרי שכל מה שמוזכר בו שהוא פסול לגבי מזבח לא מיקרי
בשר. והו"ה לגבי בשר עופות שמצד הדין לא מיקרי בשר, אלא
קיבלו אבותינו לאסור כל מיני בשר. אבל בביאורי הגר"א סימן

יג"מ (נא) ובזקן כל שמעכב את האכילה מותר: יד נ (גב) אסור לגדולים לספר לקטנים ולכבם באר הגולה נ נהלסת שמות.

ביאורי הגר"א

הראשונים גם לספר ופי' הר"מ דנשנת שחל ט"ז אסור אפי' לגדולים לכנס ולספר לקטנים מדע דהא בטלו קצרי דני רב ואמרינן נמי דמינוקות של בית רבן נטילין נט"ז מקום שמוחר כו' דנאצילות מותר לגדולים לספר ולכנס לקטנים כמ"ש נפ"ג דמ"ק ומקריעין לקטן מפני כו' הלא"ה לא ושם י"ד ב' ואי אמרת כו' ועי"ד סי' שפ"ט ס"ז וכן נמועד

לתספורת כיצד אסור נטילת שער א' ראשו וא' זקנו וא' שפמו וא' כל שער שזו: (נא) ובזקן כו'. כמ"ש נפ"ג דמ"ק שפה מזוית לזוית כל שמעכב ר"ל אחר ונשפה נמי כל שמעכב והלכה כרבי אמי וענתה"ל ונראה"ש ועני"ד סי' ש"ן ס"א: (גב) אסור כו'. עתוס' נפ"ד דינמות מ"ג א' ד"ה נמקום כו': אלל גירסת כל הספרים

ברכת אליהו

ומפיכוש בן שאול (יצא) [ירד] לקראת המלך לא עשה רגליו ולא עשה שפמו (שמואל ב יט, כה) והרב רבי יצחק בן גיאות ז"ל התיר שפה כל שמעכבת בתוך שלשים ובתוך שבעה אסור וכן פסקו בפסוקות ובגדולות ומסתברא שאף בתוך ז' נמי מותר וזה ממחלקותיו של רבינו ז"ל בצפרנים שהכרענו לו בראיה דבתוך שבעה נמי מותר דאינו בדין שיתלכלך באכילה בשפה והנחה כל שמעכבין. ובירושלמי מצינו כן וכו' ולמדנו משם מפורש שהשפה כל שמעכבת מותרת לאכל להוציא מדברי הרב רבי אברהם וכן הדברים האלו מראין כדעתנו שהתרנו אפי' תוך שבעה כדין צפרנים, עכ"ל. ועיין ברא"ש [שם פ"ג ס"כ שהביא גי' הבה"ג הנ"ל, וז"ל: פי' הראב"ד ז"ל מזוית לזוית וזהו כל שלמעלה מפתחת הפה הנחה זהו מהו שחוצ' לפה מכאן ומכאן וקרי ליה הנחה מפני שצריך להניחו שלא יגלח אותו במועד אלא מה שמעכב עליו אבל בשפה יכול לגלח בין שהוא מעכב בין שאינו מעכב רבי אמי אמר ובשפה נמי כל שמעכבת ופליג אדרב ואמר דשפה אינו יכול לגלח אלא מה שהוא מעכב ממנה כך מצאתי הנוסח בה"ג הלכך כיון דרבי אמי פליג אדרב והוא בתראה הלכתא כוותיה ע"כ וכו' ומה שכתב דהלכתא כוותיה דרבי אמי דהוא בתראה לא נהירא לי דהא דפסקו הגאונים ככתראי היינו מאביי ואילך אבל מקמי הכי אין הלכה כתלמיד במקום רב ועוד דבשל סופרים הלך אחר המיקל והכי סבירא ליה הרב אלפסי שכתב בהלכותיו ומותר לגלח שפה בחוה"מ ומשמע דלא מפליג. ועיור"ד סימן ש"ץ ס"א.

(גב) עתו"ס בפ"ד דיבמות מג א ד"ה במקום כו'. דתנן שם מא א: ר' יוסי אומר כל הנשים (נשואות — רש"י) יתאסרו חוץ מן האלמנה מפני האיכול. ובגמ' שם מג א: אמר רב חסדא (רב חסדא מתמיה על דברי ר' יוסי שאסור ליאירס מחמת אבילות כל ל' כדקתני לקמן כמה איכול שלה שלשים יום — רש"י) ק"י ומה במקום שאסור לכבס מותר ליאירס מקום שמותר לכבס אינו דין שמותר ליאירס מאי היא דתנן שבת שחל ת"ב בתוכה אסור לספר ולכבס ובחמישי מותרין

תספורת, כמ"ש בפ"ד דיבמות מג ב בין אבילות ישנה. שהגמ' שם סברה שיש מחלוקת אם מותר לאירס בימי אבילות. וז"ל הגמ': ... תנאי היא דתניא מר"ח ועד תענית העם ממעטין מעסקיהן מלישא ומליתין מלבנות ולנטוע ומליאירס וכו' מתקיף לה רב אשי ממאי דליאירס ליאירס ממש דלמא למיעבד סעודת אירוסין הוא דאסור הא ליאירס שפיר דמי וכו' אלא אמר רב אשי שאני אבילות חדשה מאבילות ישנה ושאני אבילות דרבים מאבילות דיחיד (שאני בין אבילות חדשה לת"ב דהוי אבילות ישנה ואבילות דרבים הלכך קילא — רש"י). הרי שהאיסור בת"ב הוא משום אבילות. ובמסכת שמחות פ"ז תניא — לענין אבל — : לתספורת כיצד אסור בנטילת שער אחד ראשו וא' (שפמו) [שפתו] ואחד זקנו ואחד כל שער שבו. [וכן נפסק ביור"ד סימן ש"צ ס"א ועמש"ש בסק"א].

(נא) [מ"ש המחבר „ובזקן“ היינו השפה כמ"ש במ"ב סק"פ]. כמ"ש בפ"ג דמו"ק יח א — עפ"י גי' בה"ג — : אמר אביטול משמיה דרב (פפא) שפה מזוית לזוית הנחה כל שמעכבת רבי אמי אמר ובשפה נמי כל שמעכבת אמר רב נחמן בר יצחק לדידי כשפה המעכבת דמי לי והלכה כרבי אמי [דהוא בתראה וראה להלן]. ועיין בתורת האדם [ענין אבילות שהביא גי' זו. וז"ל: אמר אביטול ספרא משמיה דרב שפה מזוית לזוית הנחה כל שמעכבת פי' שפה נקרא מה שמזוית לזוית והיינו מה שלמעלה מן הפה כנגד כל פתיחת הפה והכל מותר לגלח הנחה הוא שם א' והוא מה שמכאן ומכאן לפתיחת הפה וקורין אותו כך לפי שדרך המתגלחין להניחו עם הזקן וכל שמעכבת אכילה ממנה. באבילות רב אמר ובשפה נמי כל שמעכבת כלומר אף שפה אין מתירין לגלח הכל אלא כל שמעכב בלבד אמר רב נחמן בר יצחק ולדידי כל שהוא כשפה המעכבת דמי ולא אנינא דעתאי. כתב הראב"ד ז"ל דברים הללו דוקא במועד אמרו אבל באבילות אסור דתניא באבל רבתי (פ"ז) לתספורת כיצד אסור בנטילת שער אחד ראשו ואחד כל שער שבו ואחד זקנו וראה לדבר

והרמב"ן ז"ל שדימהו לאבל ולא חילק היינו משום דלדידיה אפי' תוך ז' דאבל שרי (ולכן אע"פ שמדמה אותו לאבל תוך ז' כתב דמותר) ומש"ה פסק מרן ז"ל כאן להקל אע"פ שביור"ד פסק להחמיר כהר"י גיאת לאסור תוך ז' וזה הנלע"ד ליישב דברי מרן ז"ל וכוה סרה מהר חלונת הרב"ח מעליו ושוב מצאתי און לי בדברי הרב החביב ז"ל בסימן שכ"ג, עכ"ל. ובעטרת זקנים כתב: וביור"ד סימן ש"צ שפסק כהר"י גיאת וכאן כהרמב"ן ואפשר דס"ל ב"י משום שהוא אבילות עתיק' ע"כ יש להקל כהרמב"ן אמנם צ"ע בדברי

8 ביור"ד שם פסק המחבר: ושער של השפה ומהצדדים כל שמעכב את האכילה תוך ז' אסור אחר שבעה מותר. ועמש"ש בסק"ב. וכבר העיר הב"ח כאן על הסתירה בדברי המחבר, וז"ל: איכא לתמוה דבשר"ע פסק כאן כהרמב"ן וביור"ד פסק כהר"י גיאת. וכאן במאמר מרדכי אות י"ב כתב: אע"ג דביור"ד סימן ש"צ פסק מרן ז"ל דאבל תוך שבעה אסור והרי הרמב"ן דימה תספורת שבוע זו לתספורת דאבל כמבואר בטור וב"י מקור דין זה מ"מ משמע ליה למרן ז"ל דאין להחמיר בשבוע זו טפי מבתוך ל' דאבל

באר הגולה

ס גרימא מ"ק י"ז
מאוקימא דרב חסדא.
ע טור נשם אזי
העזר.
פ מרדכי שס.

כסותם בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה: הגה (נג) מיהו נגדים שמלפפין בהם הקטנים לגמרי
שמוציאים בהם ריעי ומשתיין בהם הני ודאי משאל שרי ואפילו נגנדי שאל קטנים נוהגים להקל (נ"י): טו ס מי
שתכפוהו אבילות של מת ושל שבת זו והכביד שערו מיקל בתער אבל לא במספרים ומכבם
כסותו במים אבל לא בנתר ובחול: טז ע (נד) יש נוהגים שלא לרחוץ מראש חדש פ ויש

ביאורי הגר"א

אמרו בירושלמי נגדי קטנים כמי כו' משא"כ כאן דאף
מי שאין לו אלא מ': (נג) מיהו כו'. משום
דהוא רביתייהו ואף ביוה"כ מותר לגדולים

ברכת אליהו

כפ"ג דמו"ק דבקטן לא נהיג אבילות. דאיתא שם יד ב: ותניא
מקריעין לקטן מפני עגמת נפש. ומ' דוקא מצד עגמת נפש.
הלא"ה לא. והיינו משום שלא נוהג בו דין אבילות. ושם יד א'
ב: מתיב רב פנחס כל אלו שאמרו מותר לגלח במועד מותר
לגלח בימי אכלו הא אסור לגלח במועד אסור לגלח בימי
אכלו ואי אמרת קטן אית ביה פלוגתא (חילוק דנולד קודם
הרגל אינו מגלח ברגל ואית לן למימר הואיל ואסור לגלח
ברגל אסור לגלח נמי בימי אכלו — רש"י) נמצאת אבילות
נוהגת בקטן והתניא מקריעין לקטן (את בגדיו — רש"י) מפני
עגמת נפש (שיבכו הרואין וירכו בכבוד המת ולא מפני שהוא
אבל — רש"י). הרי להדיא דבאבלות מותר לגדולים לספר
לקטנים שהם אבילים. ועיין יור"ד סימן שפ"ט ס"ב ונשפסק:
מותר לכבס בגדי קטנים שמת אביהם. ועמ"ש בסק"ח. ועיין
שם סי' שצ"ו ס"ג ומש"ש בסק"ב. וכן במועד אמרו
בירושלמי דמו"ק פ"ג הי"ב: מי שאין לו אלא חלוק אחד
מותר לכבסו במועד וכו' בגדי קטנים מה הן אמר לון כמי
שאיין לו אלא חלוק אחד. וכן נפסק לעיל סימן תקל"ד ס"א
ועמ"ש בסק"ח. משא"כ כאן — לענין שכוע שחל בו ת"ב
— דאף מי שאין לו אלא בגד אחד אסור לכבס. כמ"ש בס"ג
ועמ"ש בסק"א.

(נג) משום דהוא רביתייהו, ואף ביוה"כ פ' מותר לגדולים
לעשות להם כל שהוא רביתייהו, כמ"ש בפרק בתרא דיומא
עח ב — לגבי יוה"כ פ' — : תינוקות מותרין בכולן חוץ
מנעילת הסנדל וכו' הנך דלאו רביתייהו גזרו בהו רבנן הנך
דרביתייהו הוא לא גזרו בהו רבנן. ונראה הערה 9 ולעיל סימן
שמ"ג הערה 2.]

(נד) כמו באבל תוך ז' שאסור לרחוץ. וכמו שאסרו מלספר

מפני כבוד השבת ותניא קודם הזמן הזה העם ממעטין
בעסקיהן מלישא ומליתן מלבנות ולנטוע ומארסין אבל לא
כונסין ואין עושין סעודת אירוסין וכו'. וכתבו תוס': במקום
שמותר לכבס גרסי' ול"ג לספר דהא אמרינן [בירושלמי]
דמו"ק לגיהוץ ולתספורת שלושים יום. אבל גירסת כל
הספרים הראשונים בגמ' שם גם „לספר". ואפ"ה נ"חא גם
לירושלמי. ופי' הר"ר מאיר — הובא במרדכי מו"ק הל'
אבילות סי' תתע"ה — שמ"ש „במקום שאסור לכבס ולספר"
בשבת שחל ת"ב מיירי ואסור אפי' לגדולים לכבס ולספר
לקטנים. והביא הר"מ שם ראייה תדע שבשבוע שחל בו ט"ב
אסור לגדולים לספר לקטנים. דהא אמרינן בתענית כט ב
דבטלי קצרי דבי רב, וכנ"ל בסקמ"ב. וסיים הר"מ: ומשמע
שהיו בטלים לגמרי דאפילו בגדי קטנים לא היו מכבסין. ועוד
הוכיח הר"מ דהא אמרינן נמי בתענית ל' א' דתינוקות של בית
רבן בטילין בת"ב משום שנאמר פקודי ה' ישרים משמחי לב
(תהילים יט ט, י*). וסיים הר"מ: ואילו גם אבילות אינם
בטלים כמו שהוכחתי לעיל אלמא דגבי אבילות תשעה באב
אסור לגדולים לעשות לקטנים כל דבר שהגדולים אסורים
א"כ כמו כן אסורים הגדולים לספר לקטנים ולכבס כסותן
בשבת שחל ט"ב להיות בתוכה וגבי אבילות מותר לגדולים
לספר לקטנים שמת אביהם או לכבס בגדיהם וזה נראה לי
עיקר. עכ"ל. וזהו שאמרו בגמ' ביבמות שם „ומה במקום
שאסור לספר ולכבס". והיינו שאסור בשבוע שחל בו ת"ב
לגדולים לספר קטנים ואפ"ה „מותר ליארס". „מקום שמותר
לכבס ולספר" — לפי גי' כל הספרים הראשונים קאי על
אבילות דבאבילות מותר — „אינו דין שמותר ליארס". והא
דבאבילות מותר לגדולים לספר ולכבס לקטנים הוא כמ"ש

עכ"ל. ומדברי הב"ח שם מוכח שהטעם הוא משום שיש שמחה
לתינוקות. וכ"ה במ"א שם סק"ב. ועיין שם בערוך השלחן סעיפים
א"ג. ובכף החיים אות ח' ובביאור הלכה ד"ה בטלים בו. וממ"ש
רבנו כאן בשם הר"מ מוכח שסובר שהטעם שאסור ללמד לתינוקות
הוא משום שיש להם שמחה, ולא משום שמחת המלמד. וזה כב"ח
ומ"א הנ"ל ולא כט"ז. ועיין בכף החיים סימן תקנ"ד אות כ"ג ובספר
בירור הלכה למהר"ר י"א זילבר שם ס"א מ"ש בענין חינוך קטנים
בתענית ט"ב.

9 נראה שאפשר ללמוד מדין ק"ו שאסור לגדולים לספר קטנים
בשבוע שחל בו ת"ב. שהרי באבילות תספורת חמורה מכיבוס ואם
בשבוע שחל בו ת"ב אסור לכבס עבור קטנים — וכמ"ש בפנים
מהירושלמי דאף מי שאין לו אלא בגד אחד אסור לכבס. וקטנים דמי

הב"י עצמו ביור"ד סימן ש"צ פוסק כדברי הר"יין גיאות וכתב
הנקטין כהראב"ד והרמב"ם דאסור כל ל' יום אפי' המעכב לאכילה
צ"ע. ובשער הציון סק"צ הוסיף: ואין להחמיר בעניניו דבלא"ה
פסק הגר"א שם דהעיקר כהרמב"ן דאף בתוך ז' מותר. וע"ל סימן
תקל"א ס"ח ומש"ש בסק"י ובהערה 6. ולפי המבואר שם מ' שרבי
אמי קאי „אחר שבעה". וכ"מ ממ"ש רבנו ביור"ד שם ריש סק"ב.
עכ"פ שם ושם לא הזכיר רבנו הגי' שהביא כאן דלר' אמי לא בעינן
מעכבת. ויתכן שבוה גופא פליגי הר"יין גיאות והרמב"ן אם רבי אמי
מתיר רק אחר שבעה או גם בתוך שבעה.

* דין זה הובא לקמן בסימן תקנ"ד ס"א. ובט"ז שם סק"א כתב:
ואיסור של התינוקות בלימוד אין הטעם משום שהם שמחים דודאי
אין להם שמחה אלא משום המלמד ששמח בד"ת שלומד עמהם.

באר הגולה

צ טור מיוס

שהובקעה העיר וי"א

כנגד ג' שבעות

שהתענה דניאל

ק תשובה אשכנזית

שם ס"ח.

ר צ"י לעמוד.

שאינן נמנעים אלא בשבת וז' (נה) ויש מתענים מי"ז בתמוז עד ט"ב: הגה (נו) ולצורך מזה שרי ולכן נדה רוחתם וטובלת (מהרי"ל) ואפי' אם טובלת ליל י' נצט מותר לה לרחוץ בערב ט"ב אם א"ל לה לרחוץ ליל י' (אגודה) ונראה דה"ה אשה הלובשת לבנים יכולה לרחוץ מעט כדרכה בשאר שנה הואיל ואינה עושה לתענוג רק לצורך מזה (נו) ומהגין שלא לרחוץ אפי' בליל מראש חדש ואילך (מה"ר סי' ק"י) (נח) ואפי' בערב שבת של חזון אסור לרחוץ כ"א ראשו פניו ידיו ורגליו בליל (מהרי"ל ותשובת מהרי"ל סי' ט"ו וצ"י) (נט) ויש מקילין בחפיפת הראש בחמין למי שרגיל בך כל שבת: יז ק (ס) טוב ליזהר מלומר שהחיינו בין המצרים על פרי או על מלבוש.

ביאורי הגר"א

כמ"ש כל חייבי טבילות כו' וע"ל סי' תקנ"ד: (נד) ומהגין שלא כו'. כמ"ש בפ"א דתענית כל שהוא משום אכל כגון ט"ב ואכל אסור בין בחמין בין בליל (נח) ואפי' כו' דיכמות שאני אבילות כו': (נח) ואפי' כו' כ"א כו'. כמו נצט כמ"ש בתענית שם והלכתא אכל אסור כו' אכל פניו ידיו ורגליו כו': (נט) ויש מקילין כו'. כנ"ל דכל רחיצה שהוא למזה מותר: (ס) טוב כו'. חומרא יתירא היא דאין חמוריס מאכל יום המיתה ואמרין בפרק

בעט"ז מותר כמ"ש בסוף תענית כל שהוא משום כו': (נה) ויש כו'. ענה"ג וכ"כ הפוסקים וצירושלמי פ"ד דתענית הלכה ח' אמר רבי אבינא סימנא מקל שקד אני רואה מה הלז הזה משעה שהוא מוציא את ידיו ועד שהוא גומר את פירותיו כ"א יום כך כו' ולכן נהגו להחמיר בכמה דברים: (נו) ולצורך כו' ונראה כו'. דבכה"ג לא קבלו עליהו ואף במקום שאסור מדינא אמרו ונחמישי מותר מפני כבוד השבת ועוד דכל רחיצה שאינה של תענוג רק למזה מותר אף בט"ז

ברכת אליהו

(נד) כמ"ש בפ"א דתענית יא א: אמר רב חסדא כל שהוא משום אבל כגון ת"ב ואכל אסור בין בחמין בין בצונן כל שהוא משום תענוג כגון תענית צבור בחמין אסור בצונן מותר. והנך ימים נמי נהגו משום אבל, כמ"ש בפ"ד דיכמות מג ב הנ"ל בסק"י: שאני אבילות חדשה מאבילות ישנה. ודייקנו שם מג"ז זו שאסרו תספורת בימים אלו משום אבילות. וכיון שהוא משום אבילות אסור לרחוץ אף בצונן. ועיין שו"ת תרומת הדשן סימן ק"נ. וב"י הביא קיצור תשובה זו.

(נח) כמו באבל שאסור לרחוץ בע"ש, כמ"ש בתענית יג ב: והלכתא אבל אסור לרחוץ כל גופו בין בחמין בין בצונן כל שבעה אבל פניו ידיו ורגליו בחמין אסור בצונן מותר. ואמנם לא מפורש בהדיא שאסור בע"ש, אבל מדקאמר "כל שבעה" מ' שאף בע"ש אסור.

(נט) כנ"ל סקנ"ו, דכל רחיצה שהוא למצוה מותר, דבכה"ג לא קבלו עליהם.

(ס) חומרא יתירא היא, דאין חמוריס מאכל יום המיתה. ואמרין בברכות בפ' הוראה נט ב: על שלו (בשורות טובות דלית ליה שותפות) הוא אומר ברוך שהחיינו וקיימנו על שלו

ומלכבס וכנ"ל בס"ג. אסור גם לרחוץ. וכ"ז מצד הקבלה, אבל מדינא אף בערב ט"ב מותר לרחוץ. כמ"ש בסוף תענית כל שהוא משום כו'.

(נה) עבאה"ג סק"צ שכתב: טור מיום שהובקעה העיר וי"א כנגד ג' שבועות שהתענה דניאל. וכ"כ הפוסקים, וצירושלמי פ"ד דתענית ה"ח [בפנינו זה בהלכה ה' ובשינוי לשון קצת]: א"ר אבינא סימנא מקל שקד אני רואה (ירמיה א. יא) מה הלז הזה משעה שהוא מוציא את ניצו (משעה שמתחיל להניח — קרבן העדה) ועד שהוא גומר את פירותיו כ"א יום כך מיום שהובקעה העיר עד יום שחרב הבית כ"א יום. ולכן נהגו להחמיר בכמה דברים מי"ז בתמוז.

(נו) דבכה"ג — לצורך מצוה — לא קבלו עליהו כמ"ש"ל סקמ"ה. ואף במקום שאסור מדינא — בכיבוס — אמרו בתענית כו ב במשנה: ובחמישי מותרין מפני כבוד השבת. והו"ה כאן במקום מצוה שרי. ועוד דכל רחיצה שאינה של תענוג רק למצוה מותר אף בת"ב, כמ"ש יג א: כל חייבי טבילות טובלין כדרך בין בט' באב בין ביוהכ"פ. וע"ל סימן תקנ"ד ס"ח. שנפסק: טבילה של מצוה בזמנה מותרת. הרי דשרי לרחוץ משום מצוה.

10 איתא בתענית ל א: כל שהוא משום ת"ב (ופירש"י: כגון סעודה המפסיק בה) אסור לאכול בשר ואסור לשותות יין ואסור לרחוץ כל שאינו משום ת"ב (ופירש"י: כגון סעודה המפסיק בה בתענית צבור אי נמי סעודה שאינו מפסיק בה) מותר לאכול בשר ולשתות יין ואסור לרחוץ ר' ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו כל שעה שמותר לאכול בשר מותר לרחוץ. ובסימן תקנ"ג ס"ב בהג"ה נפסק כו' ישמעאל ברבי יוסי וכמ"ש בסק"ה. ואף לרמב"ן שהובא שם שכתב דקיי"ל כת"ק יש הוכחה שמעצם הדין מותרת רחיצה אף בערב ת"ב. שהרמב"ן פירש דהא דרחיצה אסורה הוא משום "דהוא הנאה דלאחר שעה ונראה כרוחץ להנאת ת"ב". וכמ"ש רבנו בסימן תקנ"ב סקט"ז. הלא"ה — משום עצם דין ערב

למי שאין לו אלא בגד אחד — כ"ש שאסור לגדולים לספר לקטנים. ומה שהתירו לכבס עבור קטנים הוא "משום דהוא רביתיהו" וכמ"ש"ל בסקנ"ג. ובשו"ת תרומת הדשן סימן קנ"ב הביא דברי רבינו מאיר וראיותיו שאסור לכבס בגדי קטנים וכמו שביארנו בפנים. וכתב ע"ז התרומת הדשן: משמע דווקא בגדי קטנים דשייך בהו נמי אבילות אי משום חינוך או משום עגמת נפש כדאמרין קורעין לקטן משום עגמת נפש. ולכאורה לטעם שהזכיר משום חינוך. זה רק בקטנים דשייך בהו חינוך. אבל בקטנים שאין בהם חינוך היה מותר אף בלי הטעם "דהוא רביתיהו". אבל הטעם של עגמת נפש שהזכיר שם. שייך גם בקטנים לגמרי. ולכן בעינן הטעם משום "דהוא רביתיהו" שלכבס ולספר לצרכם שרי.

באר הגולה

ש הגהות מ"י
החדשות והדוקות נס"י
ש"ט ממדרש איכה
רנתי ומדרש מהלים
מזמור נ"ח.

א משנה תענית כ"ז
וכת"ק.

(סא) אבל על פדיון הבן אומר ולא יחמיץ המצוה: (סב) (וכן נפרי שלא ימלא אחר ט"ז מותר לנרץ ולאכול בין המצרים (נתימין ואז ס' קס"ג ומשנות מהרי"ל): יח ש צריך לזוהר מ"ז בתמוז עד ט"ב שלא לילך יחידי מד' שעות עד ט' שעות (משום שנהם קטנ מררי שולט) ולא יכו התלמידים בימים ההם:

תקנב דיני ערב תשעה באב. וכו' י"ב סעיפים

א א ערב תשעה באב לא יאכל אדם (א) בסעודה המפסקת שאוכלה אחר חצות בשר ולא ישתה יין ולא יאכל שני תבשילין: הגה (ב) ואף ממשקים אחרים ממעט נשמימן ממה שרגיל לשמות (טור

ביאורי הגר"א

ליתן את הדין כו' ר"ל היה כו' ופירש נפרי מדש לענין שהייתו.

תקנב (א) בסעודה המפסקת שאוכלה כו'.
כמש"ל נס"ט: (ב) ואף ממשקים כו'. כמש"ל היה

הרואה ח"ל מה אביו כו' ודוקא בדאיכא אחר נהדיה הלא"ה מברך שהייתו אף שהמ"א דחק עצמו אינו כלום וע"ל סר"ג ס' נ': (סא) אבל על פדיון כו'. כמ"ש נמלמל פ' נא והציאו רש"י נמגילה ו' נ': (סב) וכן בפרי כו'. כמ"ש נירושלמי עמיד

ברכת אליהו

ושמרתם את המצות (שמות יב, יז) ר' יאשיה אומר אל תקרא כן אלא ושמרתם את המצות כדרך שאין מחמיצין את המצה כך אין מחמיצין את המצוה אלא אם באה מצוה לידך עשה אותה מיד. וע"ל סימן תרכ"ו סק"ב.

(סב) כמ"ש בירושלמי דקידושין פ"ד ה"ב: עתיד אדם ליתן (את ה)דין וחשבון על כל שראתה עינו ולא אכל ר' אלעזר (היה) חשש להדא שמועתא ומצמיח ליה פריטין ואכיל בהון מכל מילה חדא בשתא (היה) חושש להלכה זו והיה מקבץ פרוטות לקנות בהן מכל דבר המתחדש פעם אחת בשנה — קרבן העדה). ופירש"י דהירושלמי מיירי בפרי חדש לענין שהחיינו [נצריך] לאכול מכל מין חדש בכדי לברך שהחיינו. וכ"כ שם בקרבן העדה בפ' השני: ל"א עשה כן כדי לברך שהחיינו וליתן שבח והודיה לה' וכו'. ולפיכך כאן, אם לא ימצא אחר ת"ב מותר לברך ולאכול בין המצרים.

תקנב (א) כמש"ל בס"ט שרק בסעודה, המפסקת שאין דעתו לאכול עוד אחריה סעודת קבע, צריך לזוהר בכל הדברים הנזכרים בסעי' א"ח.

(ב) כמ"ש בתענית ל א: ערב ת"ב לא יאכל אדם שני

ועל של חבירו (דאית ליה שותפות) אומר ברוך הטוב והמטיב. ומקשה הגמ': וכל היכא דלית לאחריןא בהדיה לא מברך הטוב והמטיב וכו' ת"ש (א"ל) מת אביו והוא יורשו וכו' הוא אומר ברוך הטוב והמטיב. ומשני: התם נמי דאיכא אחי דקא ירתי בהדיה. ומ' דדוקא בדאיכא אחר בהדיה מברך הטוב והמטיב ולא שהחיינו הלא"ה — דליכא אחר בהדיה — מברך שהחיינו. הרי שאכל מברך שהחיינו. וע"ל סימן רכ"ג ס"ב, שנפסק: מת אביו וכו' היה לו ממון שיורשו אם אין לו אחים מברך ג"כ שהחיינו ואם יש לו אחים במקום שהחיינו מברך הטוב והמטיב. אף שהמ"א דחק עצמו אינו כלום. [שהמ"א כאן בסקמ"ב כתב: וטעם האיסור נ"ל כיון דהזמן ההוא זמן פורעניות אין לברך שהחיינו לזמן הזה אבל אין הטעם משום אבילות דהא לא מצינו שאכל אסור לברך שהחיינו. מ"מ דברי המ"א הם דוחק. ועיין ד"א וביד אפרים על המ"א הנ"ל ובמילואים לספר ת"ב שחל בשבת פ"א הערה ד' עמוד קס"ג].

(סא) כמ"ש במכילתא דר' ישמעאל פ' בא פרשה ט והביאו רש"י במגילה ו ב ד"ה אין מעבירין. [וזה"ל המכילתא:

ת"ב — היתה רחיצה מותרת כנעילת הסנדל וכיוצא וכמש"ש רבנו. ורבנו בסימן תקנ"ג סק"ה הביא פ"י הראב"ד שהגמ' בתענית הנ"ל קאי "אחר שהפסיק וקיבל עליו איסור אכילה", ולפיכך "אסור בכל העינויין". וגם לפי הראב"ד מוכח שולא ה"קבלה" אף בערב ת"ב מותר לרחוץ.

11 בדפוס השו"ע צויין שהמקור לדיון של הרמ"א הוא: בנימין זאב סימן קס"ג ותשובת מהרי"ל. ומ"ש לתשו' בנימין זאב זה לשונו שם: מצאתי בספר האגודה בברכות פרק כיצד מברכין משם ספר כל בו דיש מספקין אם יש לברך זמן על פירות שבכרו בין י"ז לתמוז לט' באב אם יכולין לברך עליהם לאחר ט"ב כי החסידים אינם רוצים לאכול וטעמא שאין רוצים לומר בזמן אבל וצער שהחיינו לזמן הזה. ומה שצויין לדברי המהרי"ל כ"ה בתשו' מהרי"ל סימן ל"א, וזה"ל: ולברך שהחיינו בין המצרים כתוב בספר חסידים דלא נראה לענ"ד כגז' מילתא דאפשר לדחוייה כגז' פירי או מלבוש אבל

אי מיקרי פדיון הבן אין מחמיצין את המצוה או הברכה וצ"ע. עכ"ל. ומ"ש בביאורי הגר"א, ופירש דהירושלמי וכו' לא ידעתי על מי כוונתו. כי שם ושם לא הזכירו דברי הירושלמי. ואולי צ"ל: ופירוש וכו'. והיינו שעל פי שיטתם יש לפרש את הירושלמי דמיירי בפרי חדש לענין שהחיינו. ויש להעיר שהמהרי"ל במנהגים לא חילק בין מילתא דאפשר לדחוייה או לא, והובא בד"מ סק"א. וזה"ל המהרי"ל כה"ל ת"ב: טוב למנוע מלברך זמן על שום פרי חדש כל בין המצרים כדי למעט שמחה וכן ראיתי הג"ה באגודה מספר כל בו.

ועל מ"ש המחבר, "אבל על פדיון הבן אומר ולא יחמיץ המצוה" ציין בבאה"ג סק"ד: ב"י לדעתו (של המהרי"ל). זה לא כ"כ בדקדוק. כי אמנם המהרי"ל כתב זאת להדיא, אלא שסיים, וצ"ע וכו'. והב"י הביא כן מתשובה אשכנזית (שהוא המהרי"ל) ולא הביא הסיום: וצ"ע.